

Penso que pot ésser un bon servei posar a l'abast dels nostres pastoralistes –hi ha qui vol escriure un llibre– algunes notes històriques recollides a l'arxiu provincial. Notes i, més aviat transcripcions, de documents dels primers anys de la nostra presència a Catalunya (1586-1603). És l'època més viva i més neta històricament parlant, com en tota infantesa. Encara no hi havia res a amagar. Potser per aquesta raó fou desterrat el nostre fundador i provincial, Joan de Jesús Roca (1603).

PUNT DE PARTENÇA

Joan de Jesús Roca, primer descalç català i fundador de la província (Barcelona, 25 de gener del 1586). Tots coneixem prou bé les seves “arrels teresianes”, la millor garantia per a les noves comunitats a casa nostra.

El seu pensament i la seva teologia pastoral la trobem en els escrits i “obres”. De fet, moltes de les coses que llegireu aquí són perquè ell les va iniciar. Per això era el “fundador”. Pensament i teologia que podríem sintetitzar amb aquests punts de partença:

- És molt propi de l'Orde teresià l'apostolat.
- El nostre apostolat s'ha de concretar d'acord amb les prioritats adients al poble de Déu que ens acull.
- I Catalunya, segons ell, en el seu temps, necessitava de formació cristiana, i fins i tot cultural.

Aquests principis els trobareu, sobretot, en una de les cartes a Felip II (Lleida, 15 de setembre del 1589) publicada al nostre *Butlletí* (núm. 13) i a *Documenta primigenia* (vol. 3, pp. 487-492). Amb el benentès que la seva pastoral era també d'intensa espiritualitat: “industriándoles en otros ejercicios de oración y virtudes” (altra carta al rei, juliol de 1590).

ACORDS OFICIALS

Presento ací, esquemàticament, i si pot ser sense cap mena de comentaris, disposicions –diguem-ne– oficials.

* [Publicat a *Butlletí informatiu. Carmelites Descalços de Catalunya i Mallorca*, 41 (desembre 1984), pp. 7-13.]

1. *Capítol provincial (Tàrraga, 6.VI.1590)*

Porque los prelados de los pueblos piden con insistencia que se diga la doctrina cristiana, yendo recogiendo los niños por las calles, llevándolos, o a alguna iglesia, o a la plaza, a donde los instruyan, y de ello se sigue, no sólo notable provecho espiritual para los próximos, sino también el sustento de nuestros conventos; por tanto ORDENAMOS que en los monasterios desta provincia se enseñe la doctrina cristiana como está dicho, en esta forma: que los religiosos deputados para este ministerio salgan de ocho a ocho días, que es los domingos, y, alguna otra vez quando se ofrecieran muchas fiestas juntas, alguna dellas. Y que el que anduviera recogiendo los niños no entre en las casas de nadie, ni se desvíe de los que van diziendo la doctrina. (Acord primer)

2. *Capítol provincial (Mataró, 8.IX.1592)*

Que ningún religioso, prior o presidente innove en poner ni en quitar la doctrina en los pueblos donde están nuestros conventos, sin expressa orden de N. P. Provincial. (Acord sisè)

Primeramente, se propuso en el difinitorio que ningún religioso de nuestra provincia pueda asistir en los pueblos donde no hay conventos nuestros, a predicar, ni confessar, quaresma entera más de dos o tres días cada semana... (Acord 1r)

3. *Capítol provincial (Mataró, 8.IX.1598)*

Que los predicadores catalanes prediquen en su propia lengua, para que se consiga el fruto de las almas que se espera de sus sermones. (Acord 2n)

I pel que fa al català –tant a casa com a fora del convent– sembla que s’oblidava una mica. Perquè més endavant els superiors van haver-hi d’insistir fins i tot amb el precepte canònic. És el que mana novament el difinitori provincial (Barcelona, 13.VII.1601):

Y así mismo MANDAMOS a todos los religiosos conventuales de nuestra provincia y naturales della, que hablen regularmente en su lenguaje catalán con los religiosos. Pero a los padres predicadores catalanes les MANDAMOS, en virtud del Espíritu Santo, de santa obediencia y baxo de precepto formal, que en los lugares fuera de las ciudades prediquen en catalán y no de otra manera sin especial licencia del padre provincial.

PRAXI DELS CONVENTS

Acabem de transcriure allò que estava manat. Ara citarem un seguit de testimonis, d’aquella mateixa època, d’allò que de veritat es feia en les nostres comunitats a nivell pastoral. Cites, però, limitades a allò que de moment hi ha al nostre arxiu. Per tant no hi són totes les comunitats ni tota la seva “pastoral”.

Barcelona (fund. 25.I.1586)

Comença essent noviciat-col·legi per a l’Orde. Queda definitivament després noviciat i casa provincial. Recordo ara, només, dos fets significatius:

1. En els registres de la diòcesi barcelonina hi ha dues llicències per a batejar sengles adults catequitzats pel P. Pere de la Trinitat, professor de teologia del nostre convent. El primer batejat a Sant Jaume (15.X.1592) i l'altre a Santa Maria del Mar (10.V.1593).

2. Qui va predicar més d'una Quaresma a la catedral de Barcelona va ser el P. Alfons dels Àngels. Per cert que no pogué acabar la de 1602, puix morí Dimecres Sant.

Mataró (fund. 5.II.1588)

Primer noviciat, però sempre amb una gran actuositat apostòlica. Tenim, del nostre temps, dues relacions ben expressives d'allò que tractem.

Hízoseles tan buena obra a los del lugar [*està parlant dels primers anys de la fundació*] por parte de la Religión que quando entramos en el lugar, que eran muy pocos los que sabían la doctrina cristiana. Desto puedo dar buen testimonio, porque no avía entre nosotros sacerdotes confesores, sinó éramos el padre Prior y yo. Y como el padre Prior era extranjero, apenas avía quién le entendiese. Y assí pude saber la grande falta que en esto avía, como ellos mismos lo confiessan agora. Començóse a enseñar la doctrina cristiana a los muchachos por las calles, y ellos la enseñavan a sus padres en sus casas. De suerte que, en poco tiempo, padres y hijos supieron muy bien las obligaciones que tiene un cristiano.

En lo que toca a la frecuencia de los sacramentos apenas avía quien confessase y comulgase, sino era las Pasquas. Y si alguna muger por su devoción quería ir a confessar a nuestra casa, iva a escondidillas. Agora es tanta la frecuencia de sacramentos que, en fiestas muy ordinarias, son menester siete o ocho confesores, y algunas vezes no bastan... Y no sólo se ha hecho provecho a los de Mataró, sino a los circunvecinos de aquella villa. (P. Dídac de la Pau, a Pastrana, el 13 d'agost del 1603).

L'altra relació és la memòria d'un religiós que morí a Mataró, feta per un seu company. Cito només un tros:

Sólo diré yo aquí lo que del oy y por mis ojos vi... Tenían en aquel tiempo los religiosos deste convento cuydado de enseñar a leer y escribir los niños de aquel pueblo (en que se hizo no poco provecho aunque era muy a costa de la quietud de los religiosos). Mandávale algunas vezes el perlado a este religioso [*fra Jeroni de Jesús*] que fuese a hazer este exercicio de enseñar a leer a los niños. Y ansí vimos que la misma mañana que murió, y se partió desta vida a goçar de la eterna, estuvo cumpliendo su obediencia.

El rector de la parròquia de Santa Maria, Joan Palau, que havia estat el fundador de la nostra comunitat, els deixà, en el seu testament, una pensió de 10 lliures, perquè ensenyessin la doctrina cristiana cada diumenge (ACA, notaris de Mataró, sign. 1001, fols. 166r-167r. Compromís firmat el 6 de maig del 1597).

Tàrrega (fund. 6.VI.1588)

És una fundació que es va tancar a finals del 1598. Però ha estat, ni que fos per pocs anys, l'experiència més forta i viva del nostre compromís pastoral, a tots nivells. Per sort encara es guarda a l'arxiu de la vila el *conveni* entre la paeria i la comunitat teresiana, encapçalada, precisament, pel provincial, Joan de Jesús Roca. Amb una síntesi n'hi ha prou per capir la realitat targarina:

- La paeria els dóna la casa –antic convent de franciscans– i es compromet a pagar totes les despeses de la comunitat.

- Els nostres frares, però, “sien tinguts y obligats quiscun any, y perpetualment, de *predicar* lo Advent y Quaresma y altres dies, que seran supplicats, entre lo any. E noresmenys de *ensenyar y llegir* la gramàtica, tant als fills de la vila, com als forasters, *sense salari* algú, e axí bé a mostrar de llegir a tots los minyons que vindran en dit monestir, per aprendre de llegir, axí de becerola com altres” (Capitulacions, fols. 79v-83r).

Perpinyà (fund. 18.IV.1509)

Aquesta comunitat es va establir, segons donen a entendre els documents, per a garantir l'ortodòxia. País fronterer amb França, aleshores... Mireu el que diuen a Felip “els cònsols de la Vila”:

Per estar esta terra, com sap vostra majestat, en frontera de França, en la qual terra... hi ha y creixen de quiscun die heretgies y errors contra la fe cathòlica, tenim necessitat de persones de virtut y lletres, les quals puguen ensenyar hi instruir al poble en les coses tocants a la ley cathòlica y christiana, y per aquest respecte havem donat asento, en aquesta Vila, a la religió dels pares descalsos carmelites. La vida y exemple dels quals és de gran utilitat y fruit, segons havem vist per experiència. (Perpinyà, 26.IV.1591)

El 12 de setembre del 1593, el prior i “predicador” del nostre convent, Joan de Sant Àngel, nomenat visitador general del bisbat, dóna facultats al rector de Ceret per a be-neir la nova església (Joan Ortega, notari de Perpinyà, sign. 3770, fol. 23v).

Lleida (fund. 7.IX.1589)

Hi ha molt poca documentació d'aquesta època per a poder opinar sobre la seva vida i feina pastoral ordinària. Perquè ara no és el cas de parlar dels tres religiosos morts heroicament a Bellpuig atenent malalts, ni que fossin conventuals de Lleida. Això va estar un esdeveniment extraordinari per una epidèmia greu.

Cert, però, que aquí va escriure el P. Roca a Felip II dues cartes sobre problemes socioreligiosos de Catalunya i les orientacions pastorals a les nostres comunitats (Lleida, 15 i 17 de setembre del 1589).

Més significativa, en tot cas, es aquesta afirmació i referència sobre el superior de Lleida:

El P. Juan de San Ángel [*que havia estat prior i visitador de Perpinyà*] se lleva las Ciudades con su pùlpito, que es extremado. Yo [*Pere de la Trinitat, que també coneixem de Barcelona*] é predicado una quaresma entera, esta pasada, en una destas casas donde é sido vicario hasta seis días à, que vine a Lérida. (Lleida, 3 de juliol del 1596, carta al P. Gracián)

Tortosa (fund. 21.IX.1590)

Pocs dies després d'haver-se fundat, l'ajuntament escriu al rei:

... havem acomodat als religiosos de dit Orde [*els carmelites descalsos, de qui està parlant*] en una Casa de nostra Señora del Miracle, dins lo àmbit de dita ciutat. Hon amb los sermons y freqüència de Sacraments, a què exhorten lo poble, tenen tant bon principi que serà lo medi y fi, qual la vida exemplar dells assegura, ajudant lo favor Divino... en reformar-se lo poble amb lletres y virtut. (Tortosa, 8 d'ctubre del 1590)

A 27 de Agosto de 1590 hizieron nuestros Padres la súplica o petición de la Hermita y Casa de N. S. del Milagro. Offrecieron en ella enseñar la doctrina cristiana, administrar los sacramentos y leer Gramática. (Relació anònima del llibre major de la comunitat, p. 226)

Hi ha una declaració feta per un conventual d'aleshores, explicant un possible miracle, que recorda la juganeria dels infants pels claustres del convent:

... sucedió un día, estando algunos muchachos y muchachas, aguardando en el claustro de dicha casa a un padre que solía desirles y enseñarles doctrina christiana, una de las muchachas, de edad de siete años poco más o menos, jugando, cayó en un algibe o cisterna que entonces se hasía... (Bernat de Jesús Maria, Bolarque, 1.XII.1603).

Girona (fund. 14.V.1591)

La llicència dels jurats de la ciutat, demanada personalment pel P. Provincial, Roca, és concedida:

considerant que lo dit Orde és molt bo y de gran servey de Déu y utilitat de les ànimes, deslliberen que sien admesos dits pares de dit horde de Carmelites, y que los magnífics Jurats los donen y presten consell, favor y ajuda possibles, per a què se augmente lo servey de Déu y los poblats en esta Ciutat sien més regalats en les coses que conserneixen lo servey de Déu y bé de les ànimes. (Acords municipals, 22 d'abril del 1591, fol. 39r)

Sabem que el primer prior, Pere de Jesús, era examinador sinodal (18.XII.1552) i predicà a la catedral gironina la Quaresma del 1593 (Acords del Capítol, 31 de gener del 1593, fol. 106r). Però ara no tenim referències massa concretes de l'apostolat d'aquesta comunitat, encara que s'intuïxin amb altres documents.

CONCLUSIÓ

Començarem aquestes notes històriques amb el P. Roca, fundador i animador de l'apostolat a casa nostra. I amb ell, amb el seu record, i més que res, amb el seu exemple i testimoni de vida s'acaba la nostra aportació. Perquè aquestes "arrels" les va plantar ell. I perquè l'any 1603 –hem parlat de 1586 a 1603– va ser *cessat* de provincial de Catalunya pel general de l'Orde. Cessat i *desterrat* de la província quan estava preparant una fundació teresiana al Sant Crist de Balaguer, per a atendre el *servei religiós del santuari*, i tractava seriosament d'incardinar la nostra província a la Congregació d'Itàlia per raons "missioneres".

Barcelona, 7 de novembre del 1984.